

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแม่เทย อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นาย พิชัย จินาพันธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ	กรรมการ
ดร.พรชัย ปรีชาปัญญา	กรรมการ

บทคัดย่อ

ในการศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาชาวบ้านกับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการในการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ใน
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ (2) ศึกษา
สัมฤทธิ์ผลในการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่เทย และ
ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำเกษตรแบบไร่หมุนเวียน จำนวน 120 ราย การเก็บรวบรวมข้อมูล
โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ การสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้าน ผู้อาวุโสและมีการเก็บรวบรวมข้อ
มูลโดยวิธีการสังเกต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการกระจาย ค่าความถี่และ
การหาค่าร้อยละและสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า (1) ประชาชนกะเหรี่ยงมีการสืบทอดภูมิปัญญา จากคนรุ่นหนึ่งไป
สู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ในรูปของระบบความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะการสืบทอด

โดยวิธีการบอกเล่าจากผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ผ่านทางพิธีกรรมและกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมชุมชน (2) สัมฤทธิ์ผลในการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์ที่ดินของชาวกะเหรี่ยงในการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งเป็นความรู้และประสบการณ์ที่สะสมจากอดีตเกิดกระบวนการเรียนรู้สั่งสมสืบทอดและการปฏิบัติจากประสบการณ์ตรงจนกลายเป็น “องค์ความรู้” ที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยมีระเบียบกฎเกณฑ์และข้อห้ามต่าง ๆ ในรูปแบบของความเชื่อ “อำนาจของผี” เพื่อใช้เป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเพื่อป้องกันความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงทรัพยากรของคนที่ย้ายอยู่ร่วมกันในชุมชน

นอกจากนั้นผลการศึกษาในครั้งนี้ ยังพบว่าประชาชนชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินรูปแบบไร่หมุนเวียนและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในบางแปลงมีความเข้มข้น ลดการบุกเบิกขยายพื้นที่ทำกินในแหล่งใหม่ ปัจจุบันมี อิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว เนื่องจากประชาชนชาวกะเหรี่ยงได้มีการคุมกำเนิด ส่งผลให้อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงและประชาชนการได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานพื้นที่ต้นน้ำได้เข้าไปเป็นผู้คอยดูแลควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่ล่อแหลมต่อการทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยนำรูปแบบการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Independent Study Title	Local Wisdom and Landuse System for Conserving Forest Resources : A Case Study of the Community in Mae Thoei Watershed, Amphoe Omkoi, Changwat Chiang Mai	
Author	Mr. Pichai Chinapan	
M.A.	Man and Environment Management	
Examining Committee	Assoc. Prof. Prayad Pandee	Chairman
	Prof. Dr. Manat Suwan	Member
	Dr. Pornchai Preechapanya	Member

Abstract

The objectives of the independent study on the local wisdom and the land use system for conserving forest resource were 1) to study the process in proceeding the local wisdom that related to the environment conservation especially the forest resources 2) to study the effectiveness in using local wisdom related to land use system that help conserve forest resource. The population of the sample group was the members of Karen community that situated in the Mae Toei watershed and using the land for cycling harvest. The size of the population was 120 persons. The data was gathered by questionnairing, interviewing of the community leaders and elder, and by observation. The data was then analyzed by descriptive statistic including the frequency distribution, percentage and single variance analytical statistic.

The findings were 1) The Karen inherited their local wisdom from generation to generation in the form of believing custom, and culture of the community. This wisdom was passed on through the ritual and process of folk culture proceeding. 2) Effectiveness of using local wisdom in land using to conserve the forest resource. The rotation crop pattern was the wisdom on using land that the Karen people have learnt from their experience and rotation from their parent. It was in the form of learning process and the action was from the direct experience from trial-and-error learning, this created the knowledge'. This base knowledge has been passed on for a very long time and was controlled by rules, regulation and taboo in the form of the beliefs in 'spiritual power'. It was done to prevent the negative to effect to the environment and natural resources and also the harmful effects to the relationship of people in the community.

Moreover, it has been found from the study that the Karen people nowadays had adapted the way of using their land in forest fallow. Some plots were used even more frequently to avoid extending the plot to the new piece of land. These were factors that influenced to the change in the land use pattern. The successful of birth-control campaign that reduced the amount of population, ability in receiving information and understanding of the effects to the natural resources and environment in the local area, including the controlling of government authorities in using of the watershed area caused human to live in the environment without destroying it for the sustainability development.